

**VALTIOVARAINVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 28/2004 vp**

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston asetukseksi (rakennerahastojen yleisasetus)

Valtioneuvoston selvitys ehdotuksesta parlamentin ja neuvoston asetukseksi (EAKR-asetus)

Valtioneuvoston selvitys ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan sosiaalirahaston säännöksistä

Valtioneuvoston selvitys ehdotuksesta neuvoston asetukseksi (koheesiorahastoasetus)

Valtioneuvoston selvitys ehdotuksesta parlamentin ja neuvoston asetukseksi (yhteistyöyhtymäasetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 15 päivänä lokakuuta 2004 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta neuvoston asetukseksi (rakennerahastojen yleisasetus) (U 47/2004 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Suuri valiokunta on 15 päivänä lokakuuta 2004 lähettänyt valtiovarainvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten valtioneuvoston selvitykset

— ehdotuksesta parlamentin ja neuvoston asetukseksi (EAKR-asetus) (E 106/2004 vp) ja

— ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan sosiaalirahaston säännöksistä (E 103/2004 vp).

Edelleen suuri valiokunta on lähettänyt 27 päivänä lokakuuta 2004 valtiovarainvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten valtioneuvoston selvitykset

— ehdotuksesta neuvoston asetukseksi (koheesiorahastoasetus) (E 115/2004 vp) ja

— ehdotuksesta parlamentin ja neuvoston asetukseksi (yhteistyöyhtymäasetus) (E 114/2004 vp).

Valiokunta on käsitellyt asiat yhdessä ja antaa niistä yhteisen lausunnon.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Martti Salmi, valtioneuvoston EU-sihteeristö
- budjettineuvos Rauno Lämsä, valtiovarainministeriö
- aluekehitysjohtaja Märten Johansson, sisäasiainministeriö

- aluesuunnittelupäällikkö Kari Pakarinen, Suomen Kuntaliitto
- kehittämisjohtaja, varatuomari Timo Kirkko-Jaakkola, Pirkanmaan liitto
- maakuntajohtaja Antti Mykkänen, Pohjois-Savon liitto
- ylitarkastaja Tiina Lämsä, Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus
- hankeryhmän pääsihteeri, ESR-koordinaattori Maija Tuominen, Varsinais-Suomen TE-keskus.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ JA SELVITYKSET

Valtioneuvoston kirjelmä U 47/2004 vp

Rakennerahastojen yleisasetus

Rakennerahastojen yleisasetus on osa komission alue- ja rakennepolitiikan uudistusta koskevaa asetuskokonaisuutta. Yleisasetuksen lisäksi tähän kokonaisuuteen kuuluvat Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa ja koheesiorahastoa koskevat rahastokohtaiset asetukset sekä erillinen yhteistyöyhtymäasetus. Rakennerahastojen täytäntöönpanoa koskeva asetusehdotus annetaan valtioneuvoston kirjelmän mukaan myöhemmin syksyllä.

Yleisasetusehdotus sisältää yleiset säännöt, jotka koskevat Euroopan aluekehitysrahaston, Euroopan sosiaalirahaston ja koheesiorahaston tukea. Ehdotuksen mukaan yhteisön alue- ja rakennepolitiikkaa toteutetaan rakennerahastokaudella 2007—2013 kolmella eri tavoitteella, jotka ovat lähentyminen eli konvergenssi, alueellinen kilpailukyky ja työllisyys sekä eurooppalainen alueellinen yhteistyö. Konvergenssitavoite vastaa nykyistä tavoitetta 1. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoite korvaa nykyiset tavoitteet 2 ja 3. Eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoite on uusi, mutta sen perustana on nykyinen Interreg-yhteisöaloite.

Asetusehdotuksessa esitetään, että rakennerahastojen kokonaisrahoituskehys vuosille 2007—2013 on 336,1 miljardia euroa. Nykyi-

seen kauteen verrattuna tämä vastaa suurin piirtein samaa osuutta EU:n yhteenlasketusta kansantulosta eli noin 0,41 prosenttia. Keskittämisperiaatteen mukaisesti köyhimmille maille ja alueille kohdennettaisiin konvergenssitavoitteen kautta varoista lähes 79 prosenttia, mikä tarkoittaisi 264 miljardia euroa. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteeseen esitetään runsaan 17 prosentin ja eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteeseen vajaan neljän prosentin rahoitusosuutta.

Komission esittämien kriteerien mukaan koko Suomi kuuluisi alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteen piiriin. Itä-Suomi kokonaisuena NUTS II- ja tavoite 1 -alueena saisi siirtymäajan erityistukea. Pohjois-Suomelle ei esitetä siirtymäajan erityistukea, vaan korotettua tukea harvan asutuksen perusteella.

Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteen toimenpiteet ovat suppeampia kuin konvergenssitavoitteessa. EAKR-asetuksessa on avattu mahdollisuus osarahoittaa joitakin tuotannollisia investointeja harvaanasutuilla alueilla. Mahdollisuudet toteuttaa koulutusjärjestelmien uudistamiseen liittyviä toimenpiteitä konvergenssitavoitteiden ulkopuolisilla alueilla heikenevät kirjelmän mukaan verrattuna nykyiseen ohjelmakauteen. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa painottuvat toimet, jotka auttavat ihmisiä ennakoimaan ja sopeutumaan työ- ja elinkeinoelämän muutoksiin. Tärkeitä

asioita ovat elinikäinen oppiminen ja osaavan työvoiman saatavuus sekä ikääntyminen ja rakennetyöttömyyden vähentäminen.

Komission rahoitusesityksellä siirretään rahoituksen painopistettä uusille ja köyhimmille jäsenvaltioille. Komission laskelmien mukaan runsaat puolet kaikista varoista, 173 miljardia euroa kohdennettaisiin vanhoihin jäsenvaltioihin ja 162 miljardia uusiin jäsenvaltioihin. Bulgarialle ja Romanialle varattu osuus olisi 22 miljardia euroa. Lopullisesti rahoituksen kohdentuminen uusiin ja vanhoihin jäsenvaltioihin riippuu pääasiassa siitä, mikä tulee olemaan kokonaisrahoitus ja mistä säästetään. Mikäli komission esittämästä 336 miljardin euron tasosta liikutaan alaspäin, leikkaukset kohdistuvat ensisijaisesti vanhojen jäsenmaiden korkeimpiin tuki-intensiteetteihin ja siirtymäkauden tukeen sekä alueellinen kilpailukyky ja työllisyys- sekä eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteen rahoitukseen.

Komissio on valtioneuvoston kirjelmän mukaan esittänyt epävirallisen arvion, että Suomen saama tuki tulisi komission esityksen toteutessa sellaisenaan säilymään suurin piirtein nykytasolla, mikä tarkoittaa noin 320 miljoonaa euroa vuosittain. On kuitenkin epävarmaa, turvaako komission asetusehdotus Suomen harvaanasutuille alueille Itä- ja Pohjois-Suomessa nykyistä tukitasoa ja keinovalikoimaa alueellisen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa.

Valtioneuvoston kanta

Hallituksen yleiset kannanotot vastaavat rahoituskehyskirjelmän kannanoton vastaavia kohtia. Suomi katsoo, että alueellisen koheesion, kilpailukykyyn ja työllisyyden edistämisen tulee olla uusien rahoituskehysten 2007—2013 sisällön ja resursoinnin kulmakivi. Rakennepoliittikan uudistus tuleekin kytkeä Lissabonin ja Göteborgin strategioiden toimeenpanoon. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi tarvitaan komission esitysten pohjalta alue- ja rakennepoliittisia resursseja suunnilleen 0,40 prosenttia EU:n bruttokansantulosta.

Suomi pitää kynnyskysymyksenä, että sen pohjoiset ja itäiset, erittäin harvaanasutut alueet

saadaan korkeimman aluetuen piiriin myös jatkossa. Merkityksellisintä tässä suhteessa on tuen mahdollisimman korkea taso ja pysyvyys sekä yritystukien ja maaseudun kehittämistukien säilyminen nykyisessä laajuudessa. Paras menettelytapa tämän tavoitteen toteuttamiseksi on näiden erittäin harvaan asuttujen alueiden sisällyttäminen rakennerahastojen yleisasetuksen artiklan 5 (konvergenssitavoite) omaksi alakohdaksi. Suomen näkemyksen mukaan komission ehdottama rakennerahastojen määrän vähentäminen kolmeen on hallintoa ja eri menettelyjä yksinkertaistava sekä alue- ja rakennepoliittikan toimeenpanoa tehostava toimi.

Komission esittämä tavoitteiden välinen, edellä todettu rahoitusosuusjakauma mahdollistaa rakennepoliittisen rahoituksen painopisteen siirtämisen köyhimmille ja syrjäisimmille alueille. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteen sekä eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteen rahoituksen tulisi säilyä vähintään komission esittämällä euromääräisellä tasolla, jotta kasvua ja kilpailukykyä sekä työllisyyttä voitaisiin edistää koko unionin alueella.

Suomi on esittänyt, että ulkorajayhteistyölle kehitetään uusi rahoitusväline edellyttäen, että sen täytäntöönpanossa sovelletaan samoja periaatteita kuin alueellisen yhteistyön tavoitteessa. Suomi myös katsoo, että rakennerahastojen osarahoitusta (ml. maaseuturahasto) tulee voida käyttää alueellisten investointitukien vastinrahoituksena nykyisillä tavoite 1 -alueilla.

Valtioneuvoston selvitys E 106/2004 vp

EAKR-asetus

Asetusehdotus Euroopan aluekehitysrahastosta määrittelee rahaston tehtävät ja tuettavan toiminnan laajuuden konvergenssi-, alueellinen kilpailukyky ja työllisyys- sekä eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteissa. Komission asetusehdotus korostaa tuen keskittämistä rajalliseen määrään painopisteitä, erityisesti alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa. Uusi näkökulma asetusehdotuksessa on sosiaalisen koheesion lisääminen. Ympäristöön liittyvät toimenpiteet korostuvat asetusehdotuksessa.

EAKR:n tuki kohdistetaan tuotannollisiin investointeihin, infrastruktuurin parantamiseen, kehittämishankkeisiin ja uusiin toimintamuotoihin sekä tekniseen apuun. Suuret ympäristö- ja infrastruktuurihankkeet rahoitetaan koheesiorahastosta.

Asetusehdotuksessa luetellaan erikseen Euroopan aluekehitysrahaston toimet konvergenssitavoitteessa, alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa ja eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteessa. Näistä Suomea keskeisesti koskettavassa alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa toimet keskittyvät kolmeen pääteemaan, jotka ovat innovaatiot ja osaamis pohjainen talous, ympäristö ja riskien ehkäisy sekä liikenneverkostojen ja tieto- ja viestintätekniikkapalvelujen saavutettavuus. Kirjelmän mukaan tutkimus- ja teknologinen kehittäminen sekä alueellisten innovaatiojärjestelmien kehittäminen ja yrittäjyys korostuvat merkittävästi verrattuna nykyisiin tavoite 1- ja tavoite 2 -ohjelmiin.

Valtioneuvoston kanta

Suomi korostaa aluekehitysrahaston perustehtävää vähentää alueiden kehittyneisyyseroja vahvistamalla heikompia alueiden kilpailu- ja innovaatiokykyä ja ympäristön kannalta kestävä kasvua. Työllisyyden turvaaminen rakennemuutoksesta kärsivillä alueilla on Suomen kannalta keskeinen kysymys. Suomi pitää tärkeänä, että luonnonhaitoista kärsivien alueiden erityiskohtelu koskee myös alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta ja että se kattaa pk-yritysten kasvua ja kilpailukykyä edistävät tuotannolliset investoinnit.

Valtioneuvoston selvitys E 103/2004 vp

ESR-asetus

Asetusehdotus sisältää yksityiskohtaisia säännöksiä Euroopan sosiaalirahaston keskeisistä painopisteistä ja tuettavan toiminnan periaatteista. Rahastolla pyritään edistämään työntekijöiden työnsaantia sekä heidän alueellista ja ammatillista liikkumistaan yhteisössä sekä helpottamaan mukautumista teollisiin muutoksiin ja tuo-

tantojärjestelmien muutoksiin erityisesti ammatillisella koulutuksella ja uudelleen koulutuksella.

ESR:n tavoitteena on vahvistaa taloudellista ja sosiaalista koheesiota tukemalla jäsenmaiden pyrkimyksiä täystyöllisyyden saavuttamiseksi, työn laadun ja tuottavuuden parantamiseksi ja sosiaalisen osallisuuden lisäämiseksi sekä alueellisten työllisyserojen vähentämiseksi.

Asetusehdotus on kirjelmän mukaan nykyistä ESR-asetusta yksityiskohtaisempi, mikä saattaa rajoittaa joustavuutta kansallisella tasolla rahoitettavien toimien valinnassa. Nykyisestä asetuksesta poiketen ESR-rahoitteiset toimet on ehdotuksessa eriytetty eri tavoitteiden välillä siten, että konvergenssitavoitteessa keinovalikoima olisi laajempi kuin alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa. Konvergenssitavoitteessa on asetusehdotuksen mukaan mahdollista rahoittaa erityisiä toimenpiteitä koulutusjärjestelmien uudistamiseksi sekä inhimillisen pääoman kehittämiseksi tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa.

Valtioneuvoston kanta

Suomi tukee pääpiirteissään komission ehdotusta Euroopan sosiaalirahastoasetukseksi. Suomen kannalta on tärkeää, että asetusehdotuksessa konvergenssitavoitteen sisältöinen koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatioiden kehittämisen rahoitus olisi mahdollista uuden konvergenssitavoitteen lisäksi myös alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa.

Valtioneuvoston selvitys E 115/2004 vp

Koheesiorahastoasetus

Asetusehdotus määrittelee koheesiorahaston tehtävät ja konvergenssitavoitetta tukevan toiminnan soveltamista koskevat säännökset, tuen ehdollisuus ja tuettavat toiminta-alat mukaan luettuna. Koheesiorahaston tarkoituksena on kestävä kehityksen edistämiseksi vahvistaa yhteisön taloudellista, sosiaalista ja alueellista koheesiota kolmella osa-alueella: TEN-liikenneverkot, ympäristöinvestoinnit sekä energian tehokkuuden ja uusiutuvien energiamuotojen

kehittäminen ja TEN-verkkojen kytkeminen kansallisiin kuljetusjärjestelmiin.

Koheesiorahasto olisi uuden konvergenssitavoitteen keskeinen rahoitusinstrumentti ja toimet kohdistuisivat siten ennen muuta uusiin jäsenvaltioihin. Sen kautta rahoitettaisiin suuret liikennettä ja ympäristöä koskevat perusrakennelinvestoinnit. Alustavien suunnitelmien mukaan yli 25 miljoonan euron ympäristöhankkeet ja yli 50 miljoonan euron muut investointihankkeet rahoitettaisiin koheesiorahaston tuella. Tarkoituksena on parantaa alueellista koheesiota tukemalla liikenneinvestointeja uusissa jäsenvaltioissa sekä auttaa maita täyttämään yleiseurooppalaiset ympäristönormit.

Valtioneuvoston kanta

Suomi tukee yhteiseurooppalaisten painotusten vahvistamista koheesiorahastohankkeessa sekä asetusehdotuksessa mainittuja painopisteitä.

Valtioneuvoston selvitys E 114/2004 vp

Yhteistyöyhtymäasetus

Asetusehdotuksen tarkoituksena olisi helpottaa ja edistää EU:n sisärajojen raja-alueyhteistyötä jäsenvaltioiden ja niiden paikallis- ja alueviranomaisten välillä. Asetuksen mukaan voitaisiin perustaa rajat ylittävää yhteistyötä varten eril-

linen yhtymä. Yhtymän voisivat ehdotuksen mukaan perustaa sen jäseninä jäsenvaltiot, alueelliset tai paikalliset viranomaiset taikka paikalliset julkiset toimielimet. Tällaisina alueellisia viranomaisina voisivat tulla kysymykseen kunnat ja yhteistyömuotona kuntayhtymät.

Valtioneuvoston kanta

Suomi kannattaa lähtökohtaisesti komission tavoitetta löytää sellaisia hallinnollisia ratkaisuja, joilla voidaan helpottaa ja edistää rajat ylittävää yhteistyötä. Suomi ei kuitenkaan pidä esitettyä asetusta tarpeellisena.

Ehdotus ei sellaisenaan tuo lisäarvoa raja-alueyhteistyön menettelyihin. Se toimisi vain Euroopan unionin alueella eikä siten voisi toimia hallinnon välineenä Venäjälle suuntautuvis- sa alueellisen yhteistyön ohjelmissa. Suomen ja Ruotsin välillä, erityisesti Tornion ja Haaparannan välillä, rajat ylittävä yhteistyö on perustunut sopimuksiin. Suomi katsoo, että ehdotus ei sellaisenaan tuo lisäarvoa raja-alueyhteistyön menettelyihin.

Komission ehdotus on Suomen kannalta ongelmallinen myös siinä mielessä, ettei kuntien tehtäviä ja vastuuta voida siirtää ilman erityis- säädöstä asetusehdotuksessa tarkoitettulla tavalla. Valtioneuvoston kirjelmän mukaan ehdotus näyttäisi olevan perustuslain vastainen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtiovarainvaliokunta keskittyy tässä lausunnossaan rakennerahastokokonaisuuteen, jonka keskeisin asiakirja on rakennerahastojen yleisasetus. Lausuntoon sisältyvät kannanotot myös kolmeen rahastokohtaiseen asetukseen sekä erilliseen yhteistyöyhtymäasetukseen tarpeellisilta osin. Agenda 2007 -kokonaisuuteen on laajemmin otettu kantaa vuosien 2007—2013 rahoitusnäkyymiä koskevassa lausunnossa VaVL 27/2004 vp.

Rakennerahastoneuvottelujen lähtökohdat

Myös alue- ja rakennepolitiikan näkökulmasta tulevat kokonaisrahoituskehykset ovat keskeisimmät. Ilman riittävän suurta vuosittaista budjettia ja siitä saatavaa palaumaa ei ole mahdollista toteuttaa alue- ja rakennepoliittisia tavoitteita myöskään Suomessa. Valtiovarainvaliokunnan arvion mukaan Suomen tavoitteet voidaan näillä näkymin toteuttaa hallituksen esittämällä noin 1,1 prosentin kokonaisrahoitustasolla BKTL:stä.

Rahoituksen allokointiperiaatteet määritetään yleisasetuksessa. Se, mihin kohteisiin varoja voidaan käyttää, säännellään rahastokoh-

taisissa asetuksissa. Kuten edellä on todettu, yhteisön alue- ja rakennepolitiikkaa toteutetaan tulevalle rakennerahastokaudella kolmella eri tavoitteella. Näitä ovat lähentyminen eli konvergenssi, alueellinen kilpailukyky ja työllisyys sekä eurooppalainen alueellinen yhteistyö. Suomi on lähtökohtaisesti hyväksynyt nämä kolme tavoitetta. Komission esittämien kriteerien mukaan koko Suomi kuuluisi tulevalle rahoituskahdekskautella alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteen piiriin.

Suomi on pitänyt komission esittämää alue- ja rakennepolitiikan kokonaisrahoitusta, noin 336 miljardia euroa, riittävänä vuosille 2007—2013. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteeneseen tästä ohjattaisiin runsaat 17 prosenttia.

Valtioneuvoston kirjelmän mukaan komissio on esittänyt epävirallisen arvion, että Suomen saama tuki tulisi komission esityksen toteutuessa sellaisenaan säilymään suurin piirtein nykytasolla, mikä tarkoittaa noin 320 miljoonaa euroa vuosittain. Se, miten tämä toteutuu käytännössä, riippuu edellä todettujen tekijöiden lisäksi myös maittaisista ja alueellisista jakokriteereistä. Näiltä osin viimeaikaiset tiedot ovat huolestuttavia. Komission lokakuun lopulla julkaisemassa uudessa tarkennetussa metodologiassa ja kriteeristöissä painottuu väestön määrä. Suomelle edullisimpia kriteereistä olisivat pinta-ala/asukas ja työttömyys. Esitetyt kriteerit ja niiden painotukset heikentävät erityisesti Länsi- ja Etelä-Suomen rahoitusta. Komission uusimman esityksen toteutuessa sellaisenaan Suomen saama kokonaistuki voisi jäädä runsaaseen 250 miljoonaan euroon vuosittain. Varovaisimmatkin arviot viittaavat 10—20 prosentin tulojen menetykseen nykytasoon verrattuna.

Unionin liittymissopimuksessa harvaan asutut alueet määritellään asukastiheyden perusteella. Näissä laskelmissa on otettu huomioon ainoastaan maapinta-ala. Esimerkiksi itäisen Suomen laajat vesistöalueet ovat jääneet kokonaan huomioimatta, vaikka ne vaikeuttavat pysyvästi ihmisten asioimista ja tavarankuljetuksia. Harvan asutuksen kriteeri tuleekin laskea kokonaispinta-alan mukaan, mitä vaihto-

ehtoa myös komissio tietävästi on suostunut pohtimaan laskelmissaan.

Keskeiset sisällölliset tavoitteet

Valtioneuvoston linjauksessa pidetään kynnyskysymyksenä sitä, että Suomen pohjoiset ja itäiset alueet saadaan korkeimman aluetuen piiriin myös jatkossa. Merkityksellisimmäksi on nostettu tuen mahdollisimman korkea taso ja pysyvyys sekä yritystukien ja maaseudun kehittämistukien tason säilyminen nykyisessä laajuudessa. Parhaaksi menettelytavaksi tämän tavoitteen toteuttamisessa todetaan mainittujen alueiden sisällyttäminen rakennerahastoyleisasetuksen artiklaan 5 (konvergenssitavoite) omaksi alakohdaksi.

Edellä todettu Suomen neuvottelutavoite on valiokunnan mielestä oikea ja välttämätön ottaen huomioon, että alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa toimenpidevalikoima on suppeampi kuin konvergenssitavoitteessa. Suomi on esittänyt rahastokohtaisiin asetuksiin joi-takin keinovalikoiman laajennuksia. Tärkein näistä on tuotannollisten investointien osarahoitusmahdollisuus Itä- ja Pohjois-Suomessa kaikissa olosuhteissa. Tähän liittyy se, että rakennerahastojen osarahoitusta (ml. maaseuturahasto) on voitava käyttää alueellisten investointitukien vastinrahana nykyisillä tavoite 1 -alueilla.

Investointituella voidaan vaikuttaa uusien työpaikkojen syntymiseen kannustamalla yrityksiä muun muassa tuotannollisiin investointeihin sekä monipuolistamaan alueen yksipuolista toimialarakennetta. Tällä voidaan samalla kompensoida niitä ylimääräisiä kustannuksia, jotka johtuvat syrjäisestä sijainnista ja ilmastollisista tekijöistä. Investointituet vaikuttavat myös alueen innovaatiojärjestelmän kehittämiseen. Tuotannollisten investointien tukemisen rakennerahastoratkaisusta riippumatta tuleekin olla yksi Suomen keskeisimmistä neuvottelutavoitteista.

Myös joustoelementin käyttö on Suomen tavoitteiden toteutumisen kannalta aivan keskeinen. Komissio on esittänyt mahdollisuutta rahoittaa rajoitetusti ESR:n toimenpidevalikoi-

maan kuuluvia hankkeita EAKR-varoin ja päinvastoin. Hallituksen kannanoton mukaan esitetty viiden prosentin joustomahdollisuus vaikuttaa kuitenkin riittämättömältä. Valtiovarainvaliokunta katsoo, että joustomahdollisuus voisi olla ehkä jopa 10—20 prosenttia. Tällöin voidaan paremmin ottaa huomioon alueellisia tarpeita ja hallita tilanteita, joissa EAKR- ja ESR-asetusten sisältämä toimenpidevalikoima jää liian kapea-alaiseksi. Lisäksi joustomahdollisuus tehostaa varojen mahdollisimman täysimääräistä käyttöä. Euroopan aluekehitysrahasto ja Euroopan sosiaalirahasto ovat molemmat Suomelle tärkeitä alue- ja rakennepolitiikan toteuttamisen välineitä. Toimenpiteisiin on kuluuttava sosiaalisen integraation vahvistamisen lisäksi myös kaupunkiseutujen kilpailukykyä tukevia toimenpiteitä.

Hallinto

Nykyiseen yleisasetukseen verrattuna merkittävä parannus komission esityksessä on se, että yhteisön osuus määritellään ja lasketaan toimintalinjatasolla nykyisen toimenpidekokonaisuustason sijaan. Tältä osin taloushallinto yksinkertaistuu, osarahoitussuhteiden noudattaminen helpottuu ja osarahoitussuhteiden toteutumattomuudesta johtuvien taloudellisten tappioiden riski pienenee. Kokonaisuuden kannalta on olennaista myös se, että Suomi kannattaa komission esittämää strategisempaa otetta alue- ja rakennepolitiikan suuntaamisessa. Yksinkertaistaminen, tehostaminen ja varojen vaikuttavan käytön varmistaminen on selkeästi asetettava tavoitteeksi rakennerahastojen ohjelmatyössä ja hallinnoinnissa. Komission ehdotukset ovat tältä osin oikeansuuntaisia, mutta eivät riittäviä.

Alueiden omat kehittämistavoitteet eivät saa uudessa ohjelmointityössä jäädä taka-alalle. Myös valtioneuvosto on kiinnittänyt asiaan huomiota ja todennut, että kansallisen strategia-asiakirjan ja toimenpideohjelmien sisältöä ja keskinäistä suhdetta tulee tarkistaa siten, että ne vahvistavat subsidiaariperiaatetta. Alueiden tiivis osallistuminen strategisten suunnitelmien laadintaprosessiin on varmistettava. On välttä-

mätöntä, että ohjelmien hallintoa yksinkertaistetaan ja ne toteutetaan aluetasolla. Jäsenmaille on taattava riittävä teknisen tuen taso, joka mahdollistaa vaadittavien hallintotoimenpiteiden toteuttamisen tasavertaisesti eri maissa. Myös jäsenvaltioiden mahdollisuus hoitaa valvonta kansallisesti on tärkeää.

Komission asetusehdotukset mahdollistavat hallinnon yksinkertaistamisen. Valiokunta toteaa, että tämä on myös kansallinen kysymys. Näitä puhtaasti kansallisia kysymyksiä ovat esimerkiksi toimenpideohjelmien määrä ja toimijat sekä varojen jakaminen ja keskittäminen.

Neuvottelustrategia, keskeiset uhat

Neuvottelutilanne näyttää alue- ja rakennepolitiikan osalta Suomen näkökulmasta vaikealta. Tällöin on tärkeää, että Suomella on selkeä strategia ja käsitys siitä, mitä asioita voidaan pitää kynnyskysymyksinä. Näitä ei voi valiokunnan arvion mukaan olla lukumääräisesti kovin useita.

Tulevissa neuvotteluissa on tärkeää varautua myös siihen vaihtoehtoon, ettei komission esittämä 336 miljardin euron rahoituskehys alue- ja rakennepolitiikkaan vuosille 2007—2013 toteudu. Mikäli näin tapahtuu, on Suomen kannalta keskeistä, mistä leikataan. Valtioneuvosto on omassa kannanotossaan katsonut, että tällaisessa tilanteessa leikkaukset kohdistuvat ensisijaisesti vanhojen jäsenmaiden korkeimpiin tuki-intensiteetteihin ja siirtymäkauden tukeen. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -sekä eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteen rahoitus olisivat vaakalaudalla.

Edellä todetut leikkaukset olisivat Suomen kannalta erityisen kohtalokkaita. Ne vaarantaisivat osaltaan myös Lissabonin ja Göteborgin strategioiden toimeenpanon ja asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Valiokunta tukee hallituksen neuvottelutavoitetta, että alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteen sekä eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteen rahoituksen taso säilytetään vähintään komission esittämällä euromääräisellä tasolla, jotta kasvua ja kilpailukykyä sekä työllisyyttä voitaisiin edis-

**VaVL 28/2004 vp — U 47/2004 vp, E 106/2004 vp,
E 103/2004 vp, E 115/2004 vp, E 114/2004 vp**

tää koko unionin alueella. Rahoitustasosta riippumatta tulee pyrkiä siihen, että rahoitusosuudet kolmen rakennerahastotavoitteen kesken säilyvät ennallaan. Suomen kannalta on tärkeää, että saamme myös jatkossa nykyisen osuuden eli noin yhden prosentin vanhojen jäsenmaiden rakennerrahoituksesta.

Lausunto

Lausuntonaan valtiovarainvaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asioissa U 47/2004 vp, E 106/2004 vp, E 103/2004 vp, E 115/2004 vp ja E 114/2004 vp valtioneuvoston kantaan edellä todetuin huomautuksin.

Helsingissä 16 päivänä marraskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Olavi Ala-Nissilä /kesk	Anni Sinnemäki /vihr
vpj.	Matti Ahde /sd	Irja Tulonen /kok
jäs.	Christina Gestrin /r	Kari Uotila /vas
	Kyösti Karjula /kesk	vjäs. Timo Kalli /kesk
	Jari Koskinen /kok	Eero Lämsä /kesk
	Pekka Kuosmanen /kok	Olli Nepponen /kok
	Maija-Liisa Lindqvist /kesk	Maija Perho /kok
	Iivo Polvi /vas	Aulis Ranta-Muotio /kesk
	Markku Rossi /kesk	Pia Viitanen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja.